

УДК 342.95

Сергій В. Губарєв, Микола І. Кагадій

Київський національний університет технологій та дизайну

**ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЯКІСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

В статті досліджено правові норми, які регулюють правове регулювання економічної політики держави щодо забезпечення доступу до якісної вищої освіти. Аналізуються внутрішні національні нормативно-правові акти, що регулюють правове регулювання економічної політики держави щодо забезпечення доступу до якісної вищої освіти. Пропонуються висновки і рекомендації щодо удосконалення правового забезпечення щодо доступу до якісної вищої освіти.

Ключові слова: правове регулювання освітньої діяльності в Україні, право на освіту, якість вищої освіти, освіта.

Сергей В. Губарев, Николай И. Кагадий

Киевский национальный университет технологий и дизайна

**ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ПОЛИТИКИ
ГОСУДАРСТВА ОТНОСИТЕЛЬНО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОСТУПА К
КАЧЕСТВЕННОМУ ВЫСШЕМУ ОБРАЗОВАНИЮ**

В статье исследованы правовые нормы, которые регулируют правовое регулирование экономической политики государства относительно обеспечения доступа к качественному высшему образованию. Анализируются внутренние национальные нормативно-правовые акты, которые регулируют правовое регулирование экономической политики государства относительно обеспечения доступа к качественному высшему образованию. Предлагаются выводы и рекомендации относительно усовершенствования правового обеспечения относительно доступа к качественному высшему образованию.

Ключевые слова: правовое регулирование образовательной деятельности в Украине, право на образование, качество высшего образования, образование.

Sergij V. Gubarev, Mykola I. Kagadiy

Kiev National University of Technology and Design

**LEGAL ADJUSTING OF ECONOMIC POLITICS OF THE STATE IS IN
RELATION TO PROVIDING OF ACCESS TO QUALITY HIGHER
EDUCATION**

Legal norms that regulate the legal adjusting of economic politics of the state in relation to providing of access to quality higher education are investigational in the article. Internal national normatively-legal acts that regulate the legal adjusting of economic politics of the state in relation to providing of access to quality higher education are analyzed. Conclusions and recommendations are offered in relation to

the improvement of the legal providing in relation to access to quality higher education.

Keywords: *legal adjusting of educational activity in Ukraine, right to education, quality of higher education, education.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями Пріоритети прав людини є домінуючими в процесі реалізації євроінтеграційних устремлінь нашої держави. Разом з тим, законодавче забезпечення прав людини, реалізація на практиці нормативних приписів є ще далекими від бажаного. Це стосується і сфери якісної вищої освіти. Головними критеріями дотримання міжнародних норм і вимог національного законодавства щодо реалізації права громадян на отримання освіти мають бути якість і доступність освіти для кожного.

Аналіз останніх публікацій по проблемі Питання реформування системи вищої освіти завжди були в центрі уваги науковців. Зокрема цим питанням займалися О. Бражник, В. Кремень, К. Корсак Н. Білоцерковська та інші. Незважаючи на значний внесок науковців та на зусилля держави щодо реформування вищої освіти, багато питань залишаються не вирішеними на сьогодні, і це дуже гостро стосується якості вищої освіти.

Метою статті є правове забезпечення освіти, яка розглядається як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства й держави. Мета освіти полягає в усебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її талантів, розумових і фізичних здібностей та утвердженні гуманізму, взаємоповаги між націями і народами, вихованні високих моральних якостей.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Пріоритети прав людини є домінуючими в процесі реалізації євроінтеграційних устремлінь нашої держави. Разом з тим, законодавче забезпечення прав людини, реалізація на практиці нормативних приписів є ще далекими від бажаного. Це стосується і сфери якісної вищої освіти. Головними критеріями дотримання міжнародних норм і вимог національного законодавства щодо реалізації права громадян на отримання освіти мають бути якість і доступність освіти для кожного.

Законодавство України про загальну середню освіту базується на Конституції України і складається з Закону України "Про освіту", Закону України "Про загальну середню освіту", інших нормативно-правових актів і міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Конституція України гарантує право кожного громадянина на доступність якісної освіти. Це в повній мірі повинно стосуватися й дітей з особливими потребами, до яких належать діти з проблемами фізичного та розумового розвитку, з психоневрологічними захворюваннями,

захворюваннями серцево-судинної системи, з малими і затухаючими формами туберкульозу, а також діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування.

Для забезпечення права на якісну освіту цих дітей міжнародна практика пропонує дітям з особливими потребами широкий вибір доступних форм здобуття освіти: індивідуальну, дистанційну, екстернатну, "школи консультаційних класів", "школи другого шансу", "вечірні школи", а також "включені" ("інклюзивні") форми навчання. Останні дають змогу дітям із особливими потребами навчатися спільно зі своїми здоровими ровесниками, що ефективно впливає на рівень їхньої соціалізації.

Разом із тим, незважаючи на значну кількість публікацій щодо розвитку системи вищої освіти в Україні, сьогодні вимагають дальшого дослідження питання, пов'язані з розвитком і комплексною розробкою інноваційних підходів до формування державних механізмів забезпечення якості вищої освіти під впливом глобалізаційних процесів, а саме створення ефективної нормативно-правової бази, що є особливо актуальним у період здійснення реформ в Україні. Завдяки відкритості кордонів та інтенсифікації інформаційного обміну наша країна все більше інтегрується у світовий простір, здійснює реформування всіх сфер життєдіяльності суспільства і вищої освіти зокрема. Більшість вітчизняних науковців і практиків, які працюють у галузі освіти, вважають центральною проблемою реформування освіти саме підвищення її якості. Тому головним сьогодні є усвідомлення цієї проблеми та розуміння сутності якості вищої освіти. Якість вищої освіти – це відповідність усіх аспектів вищої освіти системі прийнятих вимог, соціальних норм, державних і міжнародних освітніх стандартів та їх здатність задовольняти потреби особистості, громадян і суспільства в цілому.

Однією з концептуальних вимог щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні, є створення ефективного нормативно-правового забезпечення. Правове регулювання освітньої діяльності в Україні – це сукупність правових засобів, за допомогою яких держава здійснює правовий вплив на суспільні відносини в галузі освіти [1]. Метою правового регулювання освітньої діяльності є забезпечення безперешкодного доступу суб'єктів до духовних цінностей. Одним із методів забезпечення правового регулювання освіти є законодавча регламентація. Водночас в Україні склалася ситуація, коли законодавче забезпечення освітньої діяльності не відповідає реаліям сьогодення і не враховує загальновідомо факту, що ефективність діяльності системи освіти є одним із визначальних чинників соціально-економічного розвитку будь якої держави.

Згідно з Конституцією України право на освіту – це одне з основних, соціальних і культурних прав громадян. Це право має кожен громадянин незалежно від соціального походження, національності, політичних, релігійних та інших переконань, статі, майнового стану та інших ознак.

Державне регулювання безпосередньо здійснюється Законом України "Про освіту" [5], що базується на Конституції України. Відповідно до нього освіта розглядається як основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства й держави. Мета освіти полягає в усебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвитку її талантів, розумових і фізичних здібностей та утвердженні гуманізму, взаємоповаги між націями і народами, вихованні високих моральних якостей.

Активізація наукової діяльності та поглиблення її взаємодії з навчальним процесом забезпечується шляхом:

- розвитку дослідницької діяльності в університетах;
- збільшення обсягу фінансування на оновлення матеріально-технічної бази університетів;
- залучення молодих фахівців у вітчизняний сектор наукових досліджень і розробок, розвитку провідних наукових шкіл;
- підготовки українських учених до ефективної конкурентної боротьби за гранти Рамкової програми ЄС;
- надання університетам статусу дослідницького, підтримання розвитку науково-навчальних центрів, що здійснюють поглиблену наукову підготовку висококваліфікованих фахівців та забезпечують виконання конкурентоспроможних наукових розробок.
- Основними завданнями проблеми є:
 - підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок;
 - підвищення ефективності бюджетного фінансування наукової діяльності університетів;
 - інтеграція вітчизняних університетів у європейський науково-освітній простір.

Виконання цього дасть змогу:

- зміцнити престиж української науки, залучити молодих фахівців у вітчизняний сектор наукових досліджень і розробок: збільшити питому вагу дослідників у віці до 35 років до 40 відсотків;
- поліпшити якість підготовки фахівців на засадах взаємодії науки та освіти, розширити форми співпраці університетів з науковими установами Національної та галузевих академій наук, науковими установами інших міністерств;
- сприяти входженню України до європейського науково-освітнього простору;

– запровадити у провідних державних університетах нові організаційно-структурні форми наукової та навчальної діяльності, зокрема утворити науково-навчальні центри, в яких:

– довести ефективність використання бюджетних коштів під час проведення наукових досліджень у розрахунку 1,5 гривні спеціального фонду державного бюджету на гривню загального фонду державного бюджету;

– оновити матеріально-технічну базу в університетах до 20 відсотків;

– сприяти формуванню конкурентоспроможного вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок;

– збільшити частку інноваційно-активних підприємств за рахунок демонстраційного ефекту виконання Програми як необхідної умови підвищення конкурентоспроможності національної економіки;

– підвищити привабливість професійної діяльності у вітчизняному секторі наукових досліджень і розробок, збільшити у 2 рази чисельність молодих спеціалістів, залучених до проведення наукових досліджень і розробок.

Фінансування передбачається здійснювати за рахунок коштів державного бюджету та інших джерел, передбачених законодавством.

Чисельність дослідників, техніків, науково-педагогічних працівників університетів, що братимуть участь у виконанні наукових досліджень в університетах дослідницького типу та науково-навчальних центрах, згідно прорахувань, становить 3400. Для проведення наукових досліджень передбачається залучити близько 1250 студентів, аспірантів, докторантів.

Орієнтовний обсяг фінансових ресурсів, необхідних для виконання що передбачається законодавством, становить 525,3 млн. гривень, з них за рахунок коштів державного бюджету близько 473,2 млн. гривень, з інших джерел передбачається залучити понад 52,1 млн. гривень.

Висновки та перспективи подальших досліджень Необхідний обсяг фінансування повинен визначатися щороку виходячи з можливостей державного бюджету та з урахуванням конкретизації завдань за підсумками виконання у попередні роки.

Оскільки вища освіта, а особливо її якість є одним із найважливіших елементів конкурентоспроможності країни та індивіда зокрема, то в перспективі дослідження державно-управлінського впливу та регулювання освітньої політики у сфері якості, оскільки постійне поліпшення якості освітньої діяльності та її результатів повинно стати домінуючою цінністю для основних споживачів освітніх послуг.

Література

1. Шаповал Р. В. Правове регулювання освіти в Україні [Текст] / Р. В. Шаповал // Форум права. — 2011.— № 1. — С. 1110-1115.
2. Конституція України [Електронний ресурс] : від 28.06.1996 року / Верховна Рада України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?page=1&nreg=254%EA%2F96%E2%F0>. — Назва з екрану.
3. Про Державну національну програму "Освіта" ("Україна ХХІ століття") [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.1993 р. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=896-93-%EF>. — Назва з екрану.
4. Про Національну доктрину розвитку освіти [Електронний ресурс] : указ Президента України від 17.04.2002 р. № 347 — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>. — Назва з екрану.
5. Про освіту [Текст] : закон України / Верховна Рада України. — офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2006. — 40 с.
6. Про вищу освіту [Текст] : закон України від 17 січня 2002 р. № 2984-III // Відомості Верховної Ради України. — 1995. — № 20. — С. 134.
7. Про вищу освіту [Текст] : закон України від 01 липня 2014 р. № 1556-VII // Відомості Верховної Ради України. — 2014. — № 37-38. — С. 2716.
8. Які зміни несе Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://ipress.ua/mainmedia/yaki_zmin_nese_novyyu_zakon_ukrainy_pro_vyshchu_osvitu_79856.html. — Назва з екрану.
9. Н. Г. Білоцерківська Н. Г. Правове регулювання якості вищої освіти України в умовах її реформування [Текст] / Н. Г. Білоцерківська // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди "Право" Випуск 2, 2014 р.